

УДК 811.161.2'373.45

Воронюк І. О.

канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНІВ МОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ, ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМИ, ІНТЕРЛЕКСЕМИ

Політичні, торговельно-економічні та культурні зв'язки між народами зумовлювали проникнення в різні мови іншомовних слів. Українська мова також поповнювалася іншомовними компонентами і словами. Запозичували лексеми на позначення реалій чужого життя (*лорд* – англійського, *хот-дог* – американського, *піца* – італійського, *гамбургер* – німецького) або чужомовних реалій, які згодом увійшли в нашу дійсність (*комп'ютер*, *скутер*, *автомобіль*). Давно відомі реалії могли перейменовувати запозиченим словом (*рефери*, *спринтер*). Причинами запозичень могли бути й соціально-психологічні:

уявна престижність іншомовного слова (*ексклюзивний* – замість винятковий, *супермаркет* – замість магазин), його вживаність у багатьох мовах. Проникаючи в нове мовне середовище, *запозичене* (*інишомовне*) слово пристосовується до чужої лексичної системи, входить у чужі для нього лексичні зв'язки. У «Сучасному лінгвістичному словнику» (2020) А. Загнітка читаємо: мовні запозичення – це елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція тощо), перенесений із однієї мови в іншу внаслідок мовних контактів і міжособистісної, міжнародної комунікації, а також сам процес переходу елементів однієї мови в іншу [1, с. 211].

Серед запозичень виокремлюють *інтернаціоналізми*. Їх досліджували В. Акуленко, І. Білодід, Т. Кияк, О. Медвідь, Т. Панько, О. Пономарів, Л. Симоненко, Ю. Цимбалюк та ін. На думку українського мовознавця В. Акуленка, інтернаціоналізми – це слова й вислови, що належать до спільного етимологічного фонду низки мов, близьких за походженням або історичною належністю до певної зони. Виникли вони у великих об'єднаннях мов світу, що утворюють п'ять основних зон: європейську (латино-грецьку за мовною основою), куди належить українська мова; ізраїльську (гебрайську), близько- і середньосхідну (арабо-перську), індійську (санскритську, індо-арійську); позаросійську далекосхідну (китайську), до європейської зони. У словнику А. Загнітка фіксуємо: інтернаціоналізми – це слова зі спільним походженням і з тим самим значенням, притаманні багатьом, зокрема й неспорідненим, мовам, називають поняття міжнародного вияву, функціують у різних – споріднених і неспоріднених – мовах, зберігаючи близьке або спільне значення та фонетико-морфологічну будову [1, с. 264].

Інтернаціоналізми здебільшого позначають поняття науки, техніки, медицини, економіки, мистецтва, спорту, політики. В українській мові вони переважно грецького та латинського походження: *ангажувати*, *акорд*, *корпорація*, *прецедент* та ін. Джерельною базою постають європейські мови: англійська (*бізнес*), французька (*парфуми*), німецька (*штаб*). Інколи зловживання такими словами та висловами надає мовленню псевдонаукового характеру, у розмовному мовленні засвідчує низький рівень культури, оскільки унеможливує адекватне сприйняття думки.

Найважливішим критерієм інтернаціоналізмів є те, що вони, на відміну від запозичень, присутні в багатьох мовах, навіть віддалених. Крім того, інтернаціоналізм може походити з рідної мови. Інтернаціоналізми мають спільну морфемну, синтаксичну будову і спільне чи близьке значення, не мають географічних чи мовних кордонів, зрозумілі на всіх континентах. Щодо кількісного критерію для встановлення інтернаціональності мовних елементів спільної думки немає. Одні дослідники вважають інтернаціональним мовний елемент, який трапляється у трьох мовах, інші – у чотирьох.

На думку української мовознавиці І. Кочан, слово «інтернаціональний» останнім часом набуло на ідеологемному рівні негативного відтінку, тому варто послуговуватися його відповідниками – **міжнаціональний, міжнародний** [2]. Існує також і широке розуміння терміна інтернаціоналізм, коли ним позначають не лише слова, а й інші мовні елементи, наприклад морфеми, синтаксичні конструкції. Саме тому міжнародні одиниці лексичного складу визначають як **інтерлексми**. Відповідно, виокремлюють також інтермофреми. Скажімо, *анти-, гіпер-, де-, ім* – це міжнародні префіксальні морфеми (*антиген, гіпермаркет, демобілізація*), *-ор, -ер, -іст, -инг* – це міжнародні суфіксальні морфеми (*директор, брокер, стиліст, маркетинг*). Звернімо увагу, що під час відтворення інтернаціональної лексики українською мовою можуть відбуватися і незначні фонетичні зміни: фр. *directeur* – англ. *director* – укр. *директор*. Також слід дотримуватися норм українського правопису: фр. *marketing* – англ. *marketing* – укр. *маркетинг*.

Отже, виявлення спільного і відмінного у термінах мовні запозичення, іншомовні слова, інтернаціоналізми, міжнаціональна і міжнародна лексика, інтерлексми стане кроком у формуванні мовознавчого терміноапарату, сприятиме вдосконаленню науково-академічної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загнітко, А. Сучасний лінгвістичний словник [Текст] / А. Загнітко. – Вінниця: Твори, 2020. – 920 с.
2. Кочан, І. Термінологія: національна чи міжнародна? [Текст] / І. Кочан // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2009. – № 648. – С. 3–8.